

hoofdstuk 2

Openbare wetenschappelijke literatuur is door het Ctgb betrokken bij de herbeoordeling. Dit is dezelfde openbare literatuur over de effecten van neonicotinoïden en fipronil op bijensterfte die momenteel door het Ctgb wordt geanalyseerd voor een review rapport in opdracht van het ministerie van EL&I. Bij de herbeoordeling is gebruik gemaakt van de voorlopige literatuurlijst voor deze review. De conclusies van de risicobeoordeling uitgevoerd op basis van het beschermde dossier worden getoetst aan de nieuwste wetenschappelijke gegevens.

In 2000 heeft de Nederlandse Gezondheidsraad een advies uitgebracht over de statistische onderbouwing van effecten in veldonderzoek (referentie opnemen: *Health Council of the Netherlands: Committee on pesticides and field research. Field research for the authorisation of pesticides. The Hague: Health Council of the Netherlands, 2000; publication no. 2000/07E*). De aanbevelingen van de gezondheidsraad worden gebruikt bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen. Het statistisch onderscheidingsvermogen van veldproeven vormt een belangrijk aandachtspunt bij het interpreteren van de resultaten. Het Ctgb volgt waar mogelijk de internationale richtlijnen voor het omgaan met resultaten van veldonderzoek (Europees geharmoniseerd).

Verschillende van de in de risicobeoordeling gebruikte studies over één van de neonicotinoïden zijn ook gebruikt in een meta-analyse die recent is gepubliceerd in een artikel van Cresswell (2011). In dit artikel wordt de statistische power van honingbij-semi-veldtesten op basis waarvan sommigen concluderen dat er geen subletale effecten aanwezig zijn, in twijfel getrokken. Dit geldt niet alleen voor de neonicotinoïden, maar voor alle bestrijdingsmiddelen.

Specifiek voor het veldonderzoek voor bijen zal op korte termijn een wetenschappelijk panel van de EFSA (EFSA mandaat M-2011-0185; nog niet gestart) de problemen met de statistische power van bijenveldonderzoek in kaart brengen en aanbevelingen doen op dit gebied. Nederland zal participeren in dit panel. Het Ctgb zal de resultaten die voortkomen uit dit panel bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen betrekken.

Verschillende van de in de risicobeoordeling gebruikte studies over één van de neonicotinoïden zijn ook gebruikt in een meta-analyse die recent is gepubliceerd in een artikel van Cresswell (2011). In dit artikel wordt de statistische power van honingbij-veldtesten op basis waarvan sommigen concluderen dat er sublethale effecten aanwezig zijn, in twijfel getrokken. Dit geldt niet alleen voor de neonicotinoïden, maar voor alle bestrijdingsmiddelen. Een Europese werkgroep (EFSA mandaat M-2011-0185; nog niet gestart) waarin Nederland zal participeren zal ook een advies opstellen over neon..

In 2000 heeft de Gezondheidsraad een advies uitgebracht over de statistische onderbouwing van effecten in veldonderzoek. De aanbevelingen van de gezondheidsraad worden gebruikt bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen. Het statistisch onderscheidingsvermogen van veldproeven vormt een belangrijk aandachtspunt bij het interpreteren van de resultaten. Het Ctgb volgt waar mogelijk de internationale richtlijnen voor het omgaan met resultaten van veldonderzoek (Europees geharmoniseerd). Specifiek voor het veldonderzoek voor bijen zal op korte termijn een wetenschappelijk panel van de EFSA de problemen met de statistische power van bijenveldonderzoek in kaart brengen en aanbevelingen doen op dit gebied. Het Ctgb zal de resultaten die voortkomen uit dit panel bij de beoordeling van de toelaatbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen betrekken.

3.1 Resultaten openbare literatuur

Commented [5.12.e]: ?? uit de herbeoordeelde groep?

Commented [5.12.e]: Nee, geldt voor alle stoffen.

Commented [5.12.e]: Als het duidelijk is dat er geen goede statistiek wordt toegepast is dat een duidelijke conclusie

Commented [5.12.e]: Is al gezegd

Commented [5.12.e]: Dat kan dus nog niet gebeurd zijn

Commented [5.12.e]: Nee dat klopt, dat gaan we doen als de werkgroep klaar is. Of als de resultaten van de werkgroep in Europees toetsingskader zijn verwerkt.

Commented [5.12.e]: ?? uit de herbeoordeelde groep?

Commented [5.12.e]: Nee, geldt voor alle stoffen.

Commented [5.12.e]: Als het duidelijk is dat er geen goede statistiek wordt toegepast is dat een duidelijke conclusie

Commented [5.12.e]: Is al gezegd

Commented [5.12.e]: Dat kan dus nog niet gebeurd zijn

Commented [5.12.e]: Nee dat klopt, dat gaan we doen als de werkgroep klaar is. Of als de resultaten van de werkgroep in Europees toetsingskader zijn verwerkt.

Op basis van de informatie uit de momenteel bij het Ctgb bekende openbare literatuur kan worden geconcludeerd dat niet is aangetoond dat neonicotinoïden en fipronil significant bijdragen aan de achteruitgang van de bijen.

De algemene bevindingen die naar voren komen op basis van de openbare literatuur over de effecten van neonicotinoïden en fipronil op bijen zijn de volgende:

- In monitoringsonderzoeken waarbij residuen in bijenvolken zijn gemeten, zijn de neonicotinoïden en fipronil aangetroffen in verschillende matrices in bijenvolken. De residuen van de neonicotinoïden en fipronil die gevonden zijn in bijenvolken kunnen meestal niet worden gerelateerd aan een bekend (type van) gebruik. De stoffen kennen veel verschillende gebruiken en zodoende zijn er verschillende bronnen die kunnen bijdragen aan de blootstelling van bijen aan deze stoffen.
- In de bijenvolken is gewoonlijk een mix van een aantal bestrijdingsmiddelen aanwezig. Tot nu toe is geen statistische correlatie gevonden tussen de aanwezigheid van residuen van specifieke bestrijdingsmiddelen of de totale hoeveelheid in bijenvolken en de gezondheid van bijenvolken op de lange termijn.
- Andere factoren dan bestrijdingsmiddelen, zoals bijvoorbeeld bestrijding van de Varroa mijt of kwaliteit en aanwezigheid van voedselbronnen, kunnen wel worden gerelateerd aan het overwinteringssucces van bijenvolken.
- In Nederland lijkt de wintersterfte onder bijen de laatste jaren toe te nemen. Deze sterfte wordt met name toegerekend aan de niet afdoende bestrijding van plagen en ziekten die in bijenvolken kunnen voorkomen, speciaal de Varroa mijt. Adequate en tijdige bestrijding van de Varroa mijt reduceert de wintersterfte onder bijen aanzienlijk. Daarnaast lijkt ook de reductie van voedselbronnen voor de bijen een rol te spelen. De relatie tussen bestrijdingsmiddelen en de achteruitgang van bijenvolken is tot nu toe niet duidelijk bestudeerd in Nederland.
- In een recent rapport van de Verenigde Naties (UNEP 2011) wordt geconcludeerd dat een veelheid aan oorzaken ten grondslag ligt aan de bijensterfte in Europa, de Verenigde Staten en Azië, en dat er momenteel onvoldoende kennis bestaat over de causale verbanden en risicofactoren die kunnen leiden tot bijensterfte.